

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

son verzet zich tegen het idee dat de eerste hartstocht onvermijdelijk tot een kalm vuurtje uitdooft in een langer durende relatie.

Het zevende gesprek behandelt hoe de liefde op lange termijn levend kan worden gehouden, met een aantal suggesties over gevarenczones, rituelen, blijvend oog hebben voor de hechtingsaspecten in discussies, en het samen formuleren van twee verhalen: 'onze veerkrachtige relatie' en 'onze liefde in de toekomst'. Kortom, zoals een andere auteur het noemt: liefde is een werkwoord.

In een slothoofdstuk beschrijft Johnson hoe een veilige hechting traumatische ervaringen kan helpen genezen (trauma's van militairen, hulpverleners, overlevenden van rampen en ongelukken) en hoe veilige hechting zich maatschappelijk voortplant in steeds wijdere cirkels, als de kringen van een steen in het water.

Als min of meer beginnend EFT-therapeut was ik natuurlijk bekend met de

methode, maar dit cliëntenboek vond ik desondanks erg interessant om te lezen, vooral door Johnsons bevologenheid. De grondige manier waarop ze haar eigen ervaringen, het onderzoek naar relaties, psychische en zelfs fysiologische en hersenprocessen aan elkaar verbindt, is erg overtuigend.

Toch geeft dit ook nadelen. De vele manieren waarop ze haar boodschap brengt, maakt het boek soms wat langdradig en wekte bij mij zelfs wat weerstand op in de trant van 'nou weet ik het wel'. Aan de andere kant is het boek vooral bedoeld voor paren met problemen, en kan herhaling de kans vergroten dat de boodschap overkomt.

De vertaling uit het Engels is helder maar soms zijn Engelse uitdrukkingen te letterlijk 'overgezet' in plaats van dat een daarvoor gangbare Nederlandse uitdrukking is gekozen.

Henk de Jong

Handboek gesprekstherapie: de persoonsgerichte experiëntiële benadering

G. Lietaer, G. Vanaerschot, J.A. Sniijders & R.J. Takens (red.) (2008). Utrecht: De Tijdstroom. 662 pp. € 55,-. ISBN 978 90 5898 138 7.

Als lid van het Centrum voor Cliëntgerichte-Experiëntiële Psychotherapie

aan de K.U. Leuven waardeer ik mijn cliëntgerichte collega's en hun werk.

Het siert hun dat zij ontvankelijk zijn voor vreemde eenden in de bijt zoals ik, een systeemtherapeut. In onze samenwerking zijn steeds twee neigingen voelbaar: we benutten kansen om onze therapeutische identiteit te laten gelden en voelen ons tegelijk voortdurend verleid om over het muurtje te kijken. Het vernieuwde *Handboek gesprekstherapie* komt aan beide neigingen ruimschoots tegemoet.

De redactie van deze editie is een kwartet van gerenommeerde cliëntgerichte psychotherapeuten uit Nederland en Vlaanderen, allen auteur, onderzoeker en docent. Zij bundelen in dit handboek hun persoonlijke praktijken en onderzoekswerk met dat van een bijna volledig vernieuwd auteursteam. Dat gebeurt op zo grondige wijze dat de lezer een heldere synthese krijgt van de literatuur die de voorbije twee decennia werd gepubliceerd in het cliëntgerichte-experiëntiële vakgebied. De herziening van het basiswerk *Leerboek gesprekstherapie: de cliëntgerichte benadering* (Swildens, De Haas, Lietaer & Van Balen (red.), 1991) is bij deze een feit.

Het is een zeer stevig boek met een duidelijke rode draad: de verruimde identiteit van en de evoluties binnen de cliëntgerichte psychotherapie. Elk hoofdstuk vormt een eenheid op zich en kan afzonderlijk gelezen worden. De eerste zeven vormen samen een integratie van het gedachtegoed van de grondleggers Rogers, Gendlin en Greenberg, gevolgd door een reeks

recentere invalshoeken: focussing, interactieel proceswerk, werken met existentiële thema's en psychodrama.

Na dit eerste deel (Kerndimensies) volgt een tweede deel (Procesdifferentiële perspectieven) waarin de belangrijke verschuiving naar een differentiële visie op individuele psychotherapie uitgebreid wordt toegelicht.

Het derde deel besteedt aandacht aan systeemgerichte gesprekstherapie. Achtereenvolgens wordt concreet beschreven hoe (proces)experiëntieel gewerkt kan worden met groepen, koppels en gezinnen. Telkens staat de communicatie tussen cliënten en hoe het therapeutisch proces hierdoor wordt beïnvloed centraal. De epiloog buigt zich over belangrijke taken voor de toekomst: het belang van verder empirisch onderzoek, het uitwerken van concrete handleidingen voor specifieke processen en problematieken, en de blijvende zoektocht naar een goede positie van de cliëntgerichte-experiëntiële stroming in de groeiende tendens naar integratie in psychotherapie.

Op enkele onderdelen van speciaal belang voor systeemtherapeuten wil ik wat dieper ingaan.

In het eerste hoofdstuk krijgt de lezer een opfrissing van de belangrijkste suboriëntaties en de identiteitskenmerken van de cliëntgerichte-experiëntiële therapie. Het vernieuwde theoretische kader benadrukt het belang van relationele en taakgerichte aspecten van

de therapeutische relatie en de invloed daarvan op het veranderingsproces van de cliënt. De verschillende auteurs belichten het complexe samenspel van attitudes en technieken en bewijzen op consequente wijze dat de manier waarop relationele grondhoudingen gecommuniceerd worden in de relatie met cliënten essentieel is voor kwaliteitsvolle psychotherapie. Kortom: het relationele aanbod van de therapeut an sich volstaat niet.

De complexiteit en de procesmatige ontwikkeling (ook het herstel) van de werkalliantie met cliënten worden regelmatig aangestipt. In dit kader is ondermeer het hoofdstuk over interactioneel proceswerk (hoofdstuk 9) inspirerend voor systeemtherapeuten. Hier wordt concreet geïllustreerd hoe het werken met hier-en-nu-interacties tussen de cliënt en de therapeut helpt om het ontstaan en het bestendigen van problematische reacties beter te begrijpen, maar ook om dieperliggende belevingen – ook uit het daar-en-toen – te laten resoneren. Opnieuw blijkt dat het gezamenlijk exploreren van disfunctionele patronen bijdraagt tot het ontplooiën van constructieve interpersoonlijke correctieve ervaringen, net zoals dit bijvoorbeeld het geval is bij processen als enactment. Therapeutische vaardigheden als feedback, confrontatie, interpretatie, zelfonthulling

en metacommunicatie worden concreet geïllustreerd. Interessant is ook de aandacht voor de manier waarop het kernconflict autonomie versus verbondenheid zich kan veruiterlijken in de therapeutische relatie.

**... het kernconflict
autonomie versus
verbondenheid ...**

Bovengenoemde dynamieken worden verder uitgediept in het systemische luik van het handboek. Uit de beschrijving van het interactionele groepswork (Snijders & Lietaer) blijkt hoe interpersoonlijke in-vivo-exposure ruimte schept om onaangepaste schema's van groepsleden te corrigeren. De combinatie van steun en confrontatie, gestuurd door hier-en-nu-ervaringen, vormt de motor tot verandering zoals ook beschreven door pioniers als Andolfi uit systemische hoek. Het conflict tussen verlangens naar autonomie en verbondenheid en de hieruit voortkomende emotionele blokkades worden mooi geïllustreerd aan de hand van de fasenontwikkeling in groepstherapie. Parallellen met het gezinswerk van Satir en Whitaker zijn hier zichtbaar.

De focus op emotionele blokkades komt ook uitgebreid aan bod in het hoofdstuk over emotionally focused therapy (Snijder & Johnson). Het concept hechting is hier de bril waardoor de bovengenoemde slingerbeweging tussen tegenstrijdige verlangens wordt gelezen. Het bewerken van een veilige hechtingsrelatie verloopt naar analogie met het bewerkstellingen van bovenge-

noemde interpersoonlijke correctieve ervaringen.

In beide hoofdstukken wordt de faciliterende en structurerende rol van de therapeut transparant uitgewerkt en krijgen systeemtherapeuten mooie handvatten voor de praktijk.

Het hoofdstuk over gezinstherapie en ouderbegeleiding vond ik persoonlijk minder interessant, gezien het vooral opsommende karakter ervan. Anderzijds wordt hier het belangrijke spanningsveld tussen neutraliteit en multi-partijdigheid aangehaald en biedt dit ruimte voor reflecties over de ontoreikendheid van de relationele grondhoudingen en het concept non-directiviteit wanneer het om gezinstherapie gaat.

Samengevat: de hoofdbelofte van het verschaffen van een didactische en praktijkgerichte gids wordt met dit handboek ruimschoots ingelost. De

lezer krijgt bij elke therapeutische wandeling een degelijke stafkaart met concrete aanwijzingen, handleidingen, casusvoorbeelden, transcripten en aanbevolen literatuur. Tegelijk boet het handboek zeker niet in aan theoretische diepgang. Precies om die reden was het lezen voor mij bij momenten zwaar. Sommige titels, begrippen en theorieën vragen om de nodige uitleg en maken dat de lezer met gefocuste aandacht aanwezig dient te zijn. Desalniettemin krijgt de lezer een warme uitnodiging om mee te kijken in de therapiekamer en veel concrete handvatten die verfrissend en inspirerend werken.

Als relatie- en gezinstherapeut geef ik naast therapie aan cliënten ook training in relationele gespreksvaardigheden aan studenten klinische psychologie. Dit handboek is voor mij een welkome gids op beide terreinen.

Barbara Lavrysen

Van onzichtbare naar bevrijdende loyaliteit

Catherine Ducommun-Nagy (2008). Leuven: Acco. 206 pp. € 27,50. ISBN 978 90 334 7087 5.

In november 2008 werd met een studiedag het uitkomen gevierd van de Nederlandse vertaling van het boek *Ces loyautés qui nous libèrent* van Catherine Ducommun-Nagy, de we-

duwe van Ivan Boszormenyi-Nagy.

Sinds het verschijnen van *Invisible loyalties* (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973) is loyaliteit een bekend begrip, niet alleen in de contextuele benade-